

ROGER JIMÉNEZ MONCLÚS, president de la Fundació Consell de la Informació de Catalunya,

CERTIFICA: Que en relació a l'expedient núm. 1/2018 els membres del Consell de la Informació de Catalunya en reunió plenària de data 16 d'abril de 2018 (CIC) van adoptar per unanimitat el següent acord, segons la documentació de l'expedient:

“Expedient núm. 1/2018

ASSUMPTE

L'associació SOS RACISME CATALUNYA, en representació del Sr. A.A.B., presenta una queixa contra diversos mitjans de comunicació pel tractament informatiu de la falsa alarma terrorista del dia 12 de setembre de 2017 a l'entorn de la Sagrada Família. A més de la informació escrita es difonen imatges preses per l'Agència ATLAS VIDEO (en format fotogràfic o de vídeo) i per diverses televisions en les quals es pot observar una furgoneta estacionada propietat del Sr. A. amb la matrícula visible i al mateix Sr. A. durant la seva detenció conduït pel carrer emmanillat pels Mossos d'Esquadra en la que és perfectament reconeixible. Hores després el Sr. A. va ser posat en llibertat per no tenir cap responsabilitat en els fets que varen originar la seva detenció, la qual cosa va ser manifestada públicament pels mateixos Mossos d'Esquadra i difosa àmpliament pels mitjans de comunicació, a la vegada que s'informava que tot havia estat una falsa alarma.

ANTECEDENTS

La queixa es presenta contra els següents mitjans de comunicació: OK Diario, El Periódico, TeleMadrid, 3/24 i el Mundo Deportivo. D'aquests mitjans obviarem TeleMadrid al no entrar en l'àmbit territorial competència del CIC.

Segons diu la pròpia queixa:

“El Periódico va compartir al seu portal web el vídeo complet, esmentat anteriorment, i tant OK Diario, com TeleMadrid, 3/24 i Mundo Deportivo van publicar imatges del rostre del detingut extrems del mateix. A més, tot i que les publicacions van ser editades al saber-se que havia estat una falsa alerta, TeleMadrid i Mundo Deportivo van mantenir dos peus de foto en les quals es podia llegir "Operación Antiterrorista en el entorno de la Sagrada Familia" i "Imagen de la detención de un posible sospechoso", respectivament. Més greu és el tractament que en va fer el Mundo Deportivo, quan afegia: "LOS MOSSOS DEJAN CLARO QUE EL JOVEN, con rasgos en apariencia árabes, no ha sido detenido en relación con la alerta terrorista. No se ha informado por el momento si se trata de un posible delincuente común.”

Segons la queixa, el tractament mediàtic de la imatge del Sr. A. ha afectat el seu honor, la seva intimitat i la pròpia imatge, particularment en el seu entorn més proper al haver de patir les conseqüències d'una detenció errònia i de l'escarni públic per un error que ell no va cometre. Per això considera que es van vulnerar els principis 2, 3, 9, 10 i 12 del Codi Deontològic. També demana tenir en compte les recomanacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya sobre el tractament informatiu de la immigració; no obstant, hem de recordar que per fonamentar les seves resolucions el Consell de la Informació de Catalunya aplica les normes ètiques contingudes al Codi Deontològic aplicables a la immigració, com poden ser el criteri 12 (Respectar la dignitat de les persones i la seva integritat física i moral), i els annexos E (Recomanació sobre l'ús del terme "il·legals" referit a persones) i F (Recomanació sobre la cita de nacionalitats i ètnies).

AL-LEGACIONS

OK Diario, El Periódico i el Mundo Deportivo no han presentat al·legacions, però sí ho ha fet la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals en el sentit al que ens referim a continuació:

La CCMA al·lega que el 3/24 va informar sobre el desallotjament del metro de la Sagrada Família i de l'acordonament de diversos carrers adjacents al temple en el marc de l'operatiu antiterrorista i de que s'havia detectat una furgoneta estacionada en lloc prohibit.

Fa també menció a que diverses agències internacionals desplegades sobre el territori servien imatges al moment i, en un moment donat, es veu com un agent del Mossos d'Esquadra condueix una persona emmanillada a la que es veu de perfil i la presentadora del bloc informatiu descriu el que s'està veient explicant que semblava que hi havia una detenció sense fer esment o referència a la nacionalitat, trets o aparença de la persona que surt a les imatges subministrades per l'agència internacional. Un cop els Mossos informen de la falsa alarma es fa constatació d'aquesta informació i del fet que no hi ha cap detingut. Les informacions es van anar donant a partir de les dades que s'anaven facilitant des del Departament de Premsa dels Mossos d'Esquadra, font a qui l'atribueixen veracitat.

Considera que es va actuar de forma diligent dins les pautes professionals exigibles, i que en cap cas es fa esment ni a trets físics, origen, nacionalitat ni res semblant que pugui suposar el tracte denigrant ni la vinculació de la immigració amb fets delictius a què es referix la queixa de SOS Racisme. Fa constar també que les imatges que es van emetre al seu moment no són accessibles ni estan disponibles a la web, cosa que el CIC ha comprovat.

LA INFORMACIÓ ESCRITA A OK DIARIO, EL PERIÓDICO I MUNDO DEPORTIVO

La informació dels fets del 12 de setembre de 2017 ha d'emmarcar-se en l'alerta internacional que poc abans va llençar el CITCO segons la qual havia identificat 5 individus que planejaven un atemptat imminent en algun lloc d'Europa, si bé no esmentava concretament Barcelona; i que la darrera edició de la revista de propaganda de l'estat Islàmic "Rumiyah" dedicava una gran extensió a lloar els atemptats de Barcelona del 17 d'agost. L'alarma policial es va estendre a les autopistes i altres vies de comunicació entre França i Barcelona, amb gran colapse de tràfic, que es va concretar finalment en el descobriment d'una furgoneta prop de la Sagrada Família que va obligar a acordonar la zona. El Sr. A., propietari de la furgoneta, va ser detingut i emmanillat i les càmeres varen captar i els mitjans difondre tant la furgoneta com la detenció de forma ben reconeixible.

OK Diario relata els fets de manera objectiva i diligent, sense mencionar en cap moment la identitat ni cap altre característica de la persona detinguda, fent palès que al final es va tractar d'una falsa alarma. El tractament que fa del Sr. A., que no esmenta, es pot resumir en les següents frases: "Los Mossos d'Esquadra han informado de que, tras los trabajos realizados por los Tedax, se trató de una **falsa alarma** y no había material explosivo en torno a la **Sagrada Familia**. Los agentes, poco antes, se habían llevado a un individuo detenido en la zona, en pleno operativo antiterrorista en la Sagrada Familia de Barcelona. Los Mossos aseguraron que el detenido no tenía relación con este operativo".

El Periódico dedica la major part de la informació a fer-se ressò de l'alerta internacional per un imminent atac terrorista i a les actuacions dels Mossos d'Esquadra del 12 de setembre en varius àmbits. Pel que fa a la qüestió que ens ocupa, sota el títol de "Sagrada Família" escriu: "Con este escenario, una furgoneta aparcada en el templo de Gaudí ha sembrado el pánico poco antes de las 20.00 horas. En su interior se ha detectado un artefacto sospechoso que ha obligado a evacuar las estaciones de metro de las líneas 2 y 5, a cerrar establecimientos comerciales y confinar a los vecinos. Los TEDAX han podido desactivar la alarma al comprobar que no se trataba de ninguna bomba. Tras dos horas de miedo, la Sagrada Família ha recuperado la calma". No fa cap menció ni de la furgoneta no de que hi havia hagut una detenció.

El Mundo Deportivo fa una informació que insisteix en destacar –ho esmenta 13 vegades- que el Mossos estaven actuant per l'existència d'una "furgoneta sospechosa... que hizo saltar las alarmas"- si bé es destaca en majúscules que "**RECORDEMOS QUE LA POSIBLE AMENAZA TERRORISTA EN LA SAGRADA FAMILIA HA SIDO FINALMENTE UNA FALSA ALARMA, COMO HAN CONFIRMADO LOS MOSSOS.**" També destaca que hi ha un detingut, si bé després assenyala que els Mossos han matisat que no ho és en

relació a l'operació antiterrorista (OJO: ADEMÁS, LA POLICÍA CATALANA DEJA CLARO QUE NO HAY NINGÚN DETENIDO EN RELACIÓN CON LA POSIBLE ALARMA TERRORISTA”).

Respecte la informació d'El Mundo Deportivo hem de recalcar el tractament que es fa del detingut, del que en cap moment esmenta el nom. Però escriu: LOS MOSSOS DEJAN CLARO QUE EL JOVEN, con rasgos en apariencia árabes, no ha sido detenido en relación con la alerta terrorista. No se ha informado por el momento si se trata de un posible **delincuente común”. En un altre lloc diu: “Hay un detenido, pero según los Mossos no es en relación a la alerta terrorista”. I també: “Como ha podido verse en directo por el canal 3/24, la policía catalana se ha llevado detenido **enmanillado a un joven**”.**

LA INFORMACIÓ GRÀFICA

En el cas del canal 3/24 la informació va ser completa i en directe mentre s'anaven produint els fets en el curs de la programació del vespre. La pròpia CCMA ho descriu així en les al·legacions, si bé hem de remarcar que les imatges que es van emetre al seu moment no són accessibles ni estan disponibles a la web, contràriament al que és habitual en la TV a la carta, probablement per considerar que podien afectar negativament els drets a l'honor i a la imatge de persones que haguessin aparegut en situacions compromeses.

En el cas d'OK Diario, El Periódico i El Mundo Deportivo les imatges són les emeses en directe per televisió (o potser les distribuïdes per ATLAS VIDEO) tant en format fotografia com en vídeo, essent rellevants les de la furgoneta identificable per la matrícula i, sobretot, les que es refereixen a la detenció del Sr. A. on se'l veu d'una manera nítida caminant emmanillat i portat per un Mosso d'Esquadra. Aquestes imatges es repeteixen en els tres mitjans de comunicació, almenys les que ens interessen en el cas que ens ocupa (furgoneta i detenció) i no han estat retirades per aquest mitjans de comunicació i són d'accés públic per Internet.

PONÈNCIA

El tractament informatiu escrit i gràfic dels mitjans de comunicació assenyalats per SOS Racisme ha estat divers. Cal, doncs, considerar si hi ha vulneracions del Codi Deontològic d'una manera particularitzada per a cadascun d'ells.

En el cas del 3/24 el tractament ha estat rigorós i adequat a les circumstàncies d'un atemptat terrorista anunciat per la força pública, qüestió que és d'un indubtable interès general i que ha de ser traslladat a l'opinió pública amb la màxima immediatesa. La presumpció d'innocència ha de ser màxima, però això no ha d'impedir el relat verbal o gràfic del que està succeint en directe en una situació tan greu com la que ens ocupa. Tampoc s'ha incorregut en tracte denigrant o discriminatori del Sr. A., ni vinculació de la immigració amb fets

delictius. La llibertat d'informació com a dret fonamental recollit a l'art. 20.1.d) de la Constitució suposa un tractament informatiu amb veracitat i la diligència professional que ha de requerir-se al periodista en la investigació i difusió dels fets narrats. En el cas d'aquesta televisió es compleixen els paràmetres de veracitat i diligència tota vegada que la narració dels fets s'ha fet sempre a partir de les comunicacions que s'anaven rebent del gabinet de premsa dels Mossos d'Esquadra sense fer valoracions que distorsionessin la notícia. El grau de diligència dels professionals del 3/24 es reforça amb la decisió de, una vegada acabada la intervenció dels Mossos amb l'anunci de que ha sigut una falsa alarma i sense cap detingut, retirar de la web les imatges que podrien suposar una afectació dels drets de la personalitat del Sr. A. no permeten l'accessibilitat del públic.

En el cas d'OK Diario i El Periódico es pot dir el mateix que s'ha dit per al 3/24 pel que fa a la informació escrita, però no pel que fa a la informació gràfica. La difusió de les imatges del Sr. A. emmanillat, portat detingut per un Mosso d'Esquadra és justificable –per ser notícia d'interès general- fins al moment en que el gabinet de premsa dels Mossos fan públic que no hi ha cap detingut en el marc d'una falsa alarma, però el manteniment de les imatges a les versions dels diaris per Internet una vegada passat aquest moment sí que vulnera el principi de presumpció d'innocència i conculca l'honor i el dret a la pròpia imatge del Sr. A. ja que comuniquen a l'opinió pública una aparença de culpabilitat absolutament contradictòria amb el que es llegeix al text sobre que no hi ha hagut cap detenció. A partir d'aquest moment les imatges han deixat de ser d'interès públic (No és el cas del dret a la intimitat perquè les imatges no suposen una intromissió en la seva vida personal, ni el carrer és un lloc reservat a la privacitat). S'han vulnerat, doncs, el criteris deontològics 3, 9 i 10 del Codi.

En el cas d' El Mundo Deportivo es pot dir el mateix que als casos d'OK Diario i El Periódico pel que fa a les imatges gràfiques que vulneren els criteris 3, 9 i 10 del Codi Deontològic del Col·legi de Periodistes. Però també el tractament de la informació escrita ha de ser objecte d'anàlisi perquè introdueix, respecte els mitjans anteriors, aspectes que només troben en el diari esportiu. Del que s'ha transcrit en l'apartat d'informació escrita anterior, El Mundo Deportivo no assenyala en cap moment que la detenció del Sr. A. ha estat un error en el marc d'una falsa alarma (com fan en el text escrit els altres dos diaris), sinó que la manté com un fet real no rectificat pels Mossos, de manera que atribueix la detenció a la possibilitat d'un delicte comú (“No se ha informado por el momento si se trata de un posible delincuente común”. O bé: “Hay un detenido, pero según los Mossos no es en relación a l'alerta terrorista”). La manca de diligència informativa és palesa ja que, en un fet tan greu com la detenció d'una persona, cal contrastar els fets abans de publicar la seva culpabilitat com a possible. Al no haver-hi veracitat informativa s'infringeix el criteri 1 del Codi Deontològic, amb vulneració al dret a l'honor del Sr. A..

També hi ha un altre aspecte que no apareix en cap dels altres mitjans de comunicació analitzats. Es tracta del punt en que El Mundo Deportivo diu : “: LOS MOSSOS DEJAN CLARO QUE EL JOVEN, con rasgos en apariencia árabes, no ha sido detenido en relación con la alerta terrorista”. No cal estendre’ns gaire en analitzar la frase “con rasgos en apariencia árabes”, perquè cau pel seu propi pes que està discriminant la persona pel seu origen ètnic, apartant-se de la recomanació F del Codi Deontològic quan diu: “La utilització per part dels mitjans audiovisuals de paraules i conceptes relacionats amb la nacionalitat o llocs de procedència per designar en titulars a un individu o banda d’individus que han comés actes delictius és discriminatòria (...) Quan el tractament que donen els mitjans de comunicació a les informacions pot entrar dins d’un context discriminatori a fi de cridar l’atenció del lector, el que es provoca és que els ciutadans tinguin una actitud negativa respecte al fet migratori i als immigrants”. Aquesta recomanació s’ha de posar en connexió amb el criteri 12 del Codi com a principi ètic de respectar la dignitat de les persones i la seva integritat física i moral,

Per tot això, el Consell de la Informació de Catalunya adopta el següent:

ACORD:

El CIC considera que en el cas que ens ocupa:

OK Diario, El Periódico i El Mundo Deportivo han infringit els criteris 3, 9 i 10 del Codi pel que fa a la informació gràfica, amb vulneració a l’honor i el dret a la pròpia imatge del Sr. A..

El Mundo Deportivo ha infringit pel que fa a la informació escrita el criteri 1 (veracitat informativa) i 12 (respecte a la dignitat de les persones), i l’annex F del Codi (principi de no discriminació per raons ètniques), amb vulneració al dret a l’honor del Sr. A.

El canal 3/24 no ha infringit cap criteri del Codi Deontològic, ni tampoc ho han fet OK Diario i El Periódico pel que fa a la informació escrita.

I per que així consti s’estén la present certificació a Barcelona en data 16 d’abril de 2018. Certifico.